

ACTA MVSEI APVLENSIS

APULUM LV

series *ARCHAEOLOGICA ET ANTHROPOLOGICA*

Fondator

ION BERCIU

Editor

GABRIEL T. RUSTOIU

Colegiul editorial

RADU ARDEVAN - Universitatea „Babeş-Bolyai”, Cluj-Napoca

NIKOLAUS BOROFFKA - Deutsches Archäologisches Institut, Berlin

DANIEL DUMITRAN - Universitatea „1 Decembrie 1918”, Alba Iulia

NICOLAE GUDEA - Cluj-Napoca

VALER MOGA - Universitatea „1 Decembrie 1918”, Alba Iulia

CHRISTOPHER F. E. PARE - Universitatea „Johannes Gutenberg”, Mainz

ZENO KARL PINTER - Universitatea „Lucian Blaga”, Sibiu

MARIUS PORUMB - Institutul de Arheologie și Istoria Artei, Cluj-Napoca

VOLKER WOLLMANN - Obrigheim

Colegiul de redacție

HORIA CIUGUDEAN - director

RADU OTA - secretar de redacție

GEORGE BOUNEGRU - membru

CONSTANTIN INEL - membru

Adresa de corespondență:

MUZEUL NAȚIONAL AL UNIRII

510010 ALBA IULIA

Str. Mihai Viteazul, 12-14

Tel. 0258/813300

revista.apulum@yahoo.com

www.mnuai.ro; www.muzeuluniriialba.ro; www.anuarulapulum.ro

Correspondence address:

MUZEUL NAȚIONAL AL UNIRII

RO – 510010 ALBA IULIA

Mihai Viteazul St., 12-14

Tel. (+40) (258) 813300

© 2018 MUZEUL NAȚIONAL AL UNIRII, ALBA IULIA

ISSN – 1013-428X

ISSN – 2247 – 8701

ISSN-L – 2247 – 8701

ACTA MVSEI APVLENSIS

APVLVM

LV

series *ARCHAEOLOGICA ET ANTHROPOLOGICA*

ALBA IULIA

MMXVIII

Tehnoredactare: RADU OTA

Traducerea și verificarea textelor în limba engleză: ADINA GOȘA

Textele nepublicate nu se restituie.

S U M A R

CONTENTS – SOMMAIRE – INHALT

STUDII – STUDIES

SABIN ADRIAN LUCA, HORIA CIUGUDEAN, O depunere rituală aparținând culturii Petrești descoperită la Uioara de jos <i>A ritual deposition assigned to the Petrești culture found at Uioara de jos</i>	9
MIHAELA-MARIA BARBU, MIHAI GLIGOR, Industria litică cioplită aparținând grupului cultural Foeni din situl de la Alba Iulia- „Lumea Nouă” (jud. Alba) (I) <i>Chipped lithic industry belonging to Foeni cultural group from Alba Iulia - Lumea Nouă archaeological site (Alba county) (I)</i>	23
CRISTIAN IOAN POPA, Through the darkness of prehistory. The pyxis or the Coțofeni oil lamp from Gheja <i>Prin întunericul preistoriei. Pyxida sau candela Coțofeni de la Gheja</i>	57
CAROL KACSÓ, Așezarea din epoca bronzului de la Oarța de Sus – Dealul Stremțului <i>Die Bronzezeitliche Siedlung von Oarța de Sus – Dealul Stremțului</i>	67
MARIUS-MIHAI CIUTĂ, Un colier din aur cu pandantive și o pereche de cercei, din aur, din situl cetății dacice de la Căpâlna (com. Săsciori, jud. Alba) <i>A golden necklace with pendants and a pair of golden earrings From Dacian fortress Căpâlna (Săsciori village, Alba county)</i>	87
RADU CIOBANU, Pictorul roman la lucru – detalii tehnice și câteva probleme de iconografie ale picturii antice de șevalet <i>Le peintre romain au travail – details techniques et quelques problemes sur l’iconographie de la peinture antique de chevalet</i>	125
CĂTĂLIN PAVEL, The only Icarus statuette from Dacia: a military appropriation of the Icarus myth? <i>Singura statueta a lui Icar din Dacia: mitul lui Icar în mediul militar?</i>	155
FLORIN CIULAVU, MIHAELA BLEOANCĂ, Contribuții la studiul	

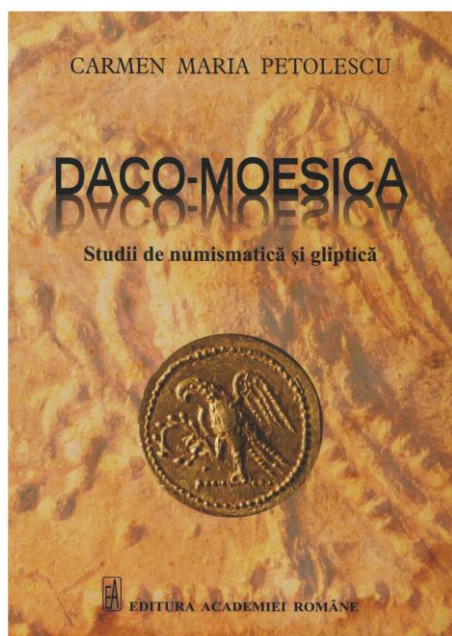
	sectorului sudic al canabelor romane de la Apulum / <i>Municipium Septimium Apulense</i> . Raport preliminar privind cercetările arheologice preventive de la Alba Iulia, str. Izvorului, nr. 5 <i>Contributions to the study of the southern sector of Roman canabae from Apulum / Municipium Septimium Apulense. Preliminary report on preventive archaeological research from Alba Iulia, str. Izvorului, no. 5</i>	171
MIHAELA BLEOANCĂ,	Instrumente medicale descoperite recent la Apulum <i>Medical instruments recently discovered at Apulum</i>	219
ADRIAN COSMIN BOLOG, OVIDIU MAXIM OARGĂ,	O nouă cercetare în necropola romană de la Apulum, Dealul Furcilor-„, Podei“ <i>A new research in the Roman necropolis from Apulum, Dealul Furcilor - „, Podei“</i>	229
DAN ANGHIEL, GEORGE VALENTIN BOUNEGRU,	O stelă funerară descoperită la Ighiu, jud. Alba <i>A funerary stela discovered at Ighiu, Alba county</i>	251
AUREL DRAGOTĂ, MIHAI BLĂJAN,	The military entourage of Gyula as shown by the burial place in Alba Iulia – <i>Izvorul Împăratului</i> (10 th -11 th century) <i>Anturajul militar al lui Gyula ilustrat de cimitirul de la Alba Iulia – Izvorul Împăratului (sec. X-XI)</i>	259
AUREL DRAGOTĂ, VALENTIN DELEANU, GABRIEL TIBERIU RUSTOIU, ANCA MATIȘ, MIHAI BLĂJAN,	Tipologia inventarului din cimitirul de la Alba Iulia - <i>Izvorul Împăratului</i> (sec. X-XI) <i>The categorization of the funeral artefacts from Alba Iulia – Izvorul Împăratului cemetery site</i>	325
MONICA-ELENA POPESCU,	Considerații privind un pandantiv bizantin de la Alba Iulia - <i>Izvorul Împăratului</i> <i>Observations about a Byzantine pendant from Alba Iulia - Emperor's Spring</i>	353
LAURA MAGDAN, AUREL DRAGOTĂ,	Cercetările arheologice de la Alba Iulia - <i>Canton C.F.R. (1961-1962)</i> <i>Archaeological excavations from Alba Iulia - Canton C.F.R (1961-1962)</i>	361
RADU OTA, CRISTIAN TITUS FLORESCU, BOGDAN PÂCLIȘAN,	Alba Iulia și invaziile turco-tătare din anii 1658 și 1661, reflectate prin descoperiri arheologice recente <i>Alba Iulia and the Turkish-Tartar invasions from 1658 and 1661, reflected by recent archaeological discoveries</i>	379

RESTAURARE – CONSERVARE – INVESTIGAȚII
RESTORATION – CONSERVATION – INVESTIGATIONS

- SORIN ȘERBAN, Reconstituirea unei cupe din perioada romană
Restoring a bowl of the Roman period 391

RECENZII ȘI NOTE DE LECTURĂ
REVIEWS AND READER'S NOTES

- SABIN ADRIAN LUCA, Cosmin Ioan Suciu, *Cultura Vinča în Transilvania*, Bibliotheca Brukenthal XLIV, Sibiu, 2009, Editura ALTIP, ISBN 978-973-117-250-7 397
- CRISTINEL FÂNTÂNEANU, Ion Tuțulescu, *Perioada de tranziție spre epoca bronzului în zona deluroasă și montană a Olteniei*, Tg. Jiu, Ed. Măiastra, 2016, 280 pagini, 83 figuri, 5 hărți 417
- RADU OTA, Mihai Chiriac, *Bazinul Târnavelor în epoca romană*, Mediaș, Iași, Editura Studis, 2016, 232 pagini, 23 figuri color 421
- FLORIN CIULAVU, Carmen Maria Petolescu, *Daco-Moesica. Studii de numismatică și gliptică*. Ediție îngrijită de Constantin C. Petolescu și Ștefan Vasiliță, București, Editura Academiei Române, 2017, 364 p 425
- RADU CIOBANU, P. Wilkinson, *Pompeii – An Archaeological Guide*, London, New York, 2017, 240 pag., 32 planșe color, 60 fig. alb negru 427
- RADU OTA, Iosif Vasile Ferencz, *Muzeul din Deva. Arc peste timp*, Cluj-Napoca, Editura Mega, 2017, 166 pagini 429
- RADU OTA, Horațiu Groza, *Muzeul de Istorie din Turda (1943-2013)*, Cluj-Napoca, Editura Grinta, Editura Risoprint, Cluj-Napoca, 2013, 137 pagini, 103 imagini alb-negru și color 433
- Lista autorilor 437

Carmen Maria Petolescu, *Daco-Moesica. Studii de numismatică și gliptică*. Ediție îngrijită de Constantin C. Petolescu și Ștefan Vasiliță, București, Editura Academiei Române, 2017, 364 p.

Florin CIULAVU
Institutul de Cercetări Eco-Muzeale
„Gavrilă Simion” Tulcea

Lucrarea pe care o prezentăm are la bază o serie de studii de numismatică și gliptică publicate de C. M. Petolescu. E. Oberländer-Târnoveanu semnează *Cuvânt-înainte*, iar *Notă asupra ediției* este redactată de C. C. Petolescu. Scopul acestei recenzii este acela de a convinge cititorii să

lectureze toate contribuțiile științifice incluse în volum, motiv pentru care nu vom prezenta fiecare articol, ci doar le vom aminti.

Volumul este împărțit în cinci secțiuni, cuprinzând principalele studii și articole ale numismatei C. M. Petolescu, fiind clasificate astfel: studii de numismatică antică, tezaure monetare, prezentări de monede, articole publicate în *LIMC* și gliptică antică. În prima parte au fost incluse 12 studii de numismatică antică, din care majoritatea sunt dedicate circulației monetare în provincia Dacia: „La circolazione monetaria nello spazio geto-dacico”, „Observații privind monedele de tip Larissa-Amphipolis”, „Drahma histriană”, „À propos de la datation des monnaies en bronze d’Istors”, „L’enigma delle monete ΚΟΣΩΝ”, „Primul război dacic al lui Traian reflectat în emisiunile monetare”, „La Dacie sur les monnaies de l’empereur Hadrien”, „Dacia. Personification d’une province dans l’art romain”, „Un medalion de bronz dedicat lui *Divus Pertinax*”, „Aspecte ale istoriei Daciei, reflectate în emisiunile monetare din timpul lui Filip Arabul”, „Imaginea Istrului în sursele antice”, „Personificarea Dunării în izvoarele antice”.

Partea a doua cuprinde 12 articole în care sunt publicate tezaure monetare. Zece dintre ele au fost descoperite la sud și est de Carpați, unul provine din arcul intracarpatic și altul din nordul Dobrogei: „Date noi privind tezaurul de monede histriene descoperit la Fedești (jud. Vaslui)”, „Un tezaur de monede thasiene descoperit la Belciugatele (jud. Ilfov)”, „Tezaurul de monede thasiene descoperit la Mavrodin (jud. Teleorman)”, „Tezaurul de monede

thasiene de la Vadul Anei (com. Brănești, jud. Ilfov)”, „Tezaurul de monede thasiene de la Vitan-Bârzești (București)”, „Tezaurul de monede de tip Filip al III-lea Arrhidæus descoperit la Optășani (jud. Olt)”, „Date noi privitoare la tezaurul de monede dacice de la Cărbunești (jud. Gorj)”, „Al doilea tezaur de monede romane republicane descoperit la Fărcașele (jud. Olt)”, „Tezaurul de monede romane imperiale de la Micia”, „Notă asupra tezaurului de monede imperiale romane descoperit la Bârgăoani (jud. Neamț)”, „Al patrulea tezaur de monede romane imperiale de la Bârca (jud. Olt)”, „Tezaurul de monede romane imperiale de la Camena (jud. Tulcea)”.

În partea a treia sunt incluse șase contribuții, fiind prezentate articole dedicate unor piese foarte rare și un repertoriu numismatic: „Un stater de tip Alexandru cel Mare provenind din tezaurul de la Mărășești”, „Diva Matidia”, „Notă asupra unei monede romane de la Sucidava”, „O monedă imperială inedită din colecția Orghidan”, „Două monede din secolul al V-lea descoperite în Transilvania”, „Repertoriul numismatic al județului Gorj”.

Partea a IV-a, Articole publicate în *LIMC*, cuprinde două articole/voci publicate în enciclopedia *Lexicon Iconographicum Mythologiae Classicae* (Zürich). Ultima parte (V) conține trei articole de gliptică: „Portraits monétaires et effigies impériales. Le Camée Orghidan”, „O gemă antică de la Romula”, „O pecete după o gemă antică din Oltenia”.

In memoriam este redactat de C. C. Petolescu, după care a fost atașată *Lista lucrărilor* publicate de C. M. Petolescu. În final sunt ilustrate 64 de planșe alb-negru, în care regăsim aproape toate piesele discutate în studiile și articolele incluse în volum.

Considerăm că lucrarea *Daco-Moesica. Studii de numismatică și gliptică* este foarte utilă numismaților și arheologilor, fiind publicate unele dintre cele mai importante lucrări redactate de C. M. Petolescu. Un element important este dat de includerea în volum a unor articole publicate în reviste și volume de studii din afara țării, care erau greu accesibile cercetătorilor români. Urmărind lista lucrărilor publicate de C. M. Petolescu, constatăm interesul autoarei pentru numismatica antică, având însă și contribuții de numismatică medievală, gliptică și chiar de arheologie (studiu dedicat unor opaițe descoperite în Dobrogea).